

DISPUT

Holokaust i teologija

Priredili: Vera Mevorah, Željko Šarić i
Predrag Krstić

Naslov	Holokaust i teologija
Priredili	Vera Mevorah, Željko Šarić, Predrag Krstić
Izdavač	Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Univerzitet u Beogradu Filozofski fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci
Recenzenti	Saša Laketa, Milovan Pisarri, Aleksandar Đakovac
Lektura	Dragan Dragomirović
Prelom	Nebojša Đumić
Štampa	Donat Graf, Beograd
Mesto i datum izdanja	Beograd, 2023.
Tiraž	300
ISBN	978-86-82324-28-7

Autor fotografije na korici Kristijan Šarić

**IZDAVANJE KNJIGE POMOGLO MINISTARSTVO
NAUKE, TEHNOLOŠKOG RAZVOJA I INOVACIJA
REPUBLIKE SRBIJE.**

S a d r Ź a j

<i>Predrag Krstić, Vera Mevorah i Željko Šarić</i> Kako TEO-retizovati Holokaust?	7
Teološke perspektive i Holokaust	21
<i>Dragana Stojanović i Danica Igrutinović</i> Postholokaustovska čitanja u jevrejskoj i hrišćanskoj misli: komparativni aspekti	22
<i>Oleg Soldat</i> <i>Ordo pigdendi, ordo occidendi</i> : ikonolomstvo, Hitler i revizija Holokausta	44
<i>Oliver Jurišić</i> Teološki jezik i Holokaust	79
<i>Vladimir Cvetković</i> Holokaust, srpsko bogoslovlje i istorijski revizionizam	92
Perspektive teologije i Holokaust	127
<i>Muhamed Velagić</i> Budućnost religije sa Holokaustom u zaleđu – lekcije koje ne smiju biti zaboravljene	128
<i>Zorica Kuburić</i> Teologija netolerancije i Holokaust – od izabranog pojedinca do izabranog naroda	151
<i>Mark Lošonc</i> Holokaust i teološke dimenzije psihedeličkog iskustva	180
<i>Predrag Krstić</i> Ka materijalističkoj teologiji?	204
Beleška o autorima	227

Teološki jezik i Holokaust

1. Uvod

Bosanskohercegovački politolog Tarik Haverić u svom autorskom tekstu „Antiamerikanizam“, preciznije u četvrtom dijelu s podnaslovom „Robovi predrasuda“ upozorava kako stvarnost rasizma nije nešto isključivo američko nego podsjeća da su rasizam i s njim povezano pitanje robovlasništva postojali puno prije nego je sam pojam *rasizam* izjednačen s poviješću i prošlošću Sjedinjenih Američkih Država (Haverić, s.a.).

Haverićevo podsjećanje na odnos prema povijesti i prošlosti može poslužiti kao uvod u problematičnost interpretacije prošlih fenomena prema onoj misli kako će sve teže biti predvidjeti prošlost. Živimo u vremenima predviđanja prošlosti, a ne budućnosti. Ovaj problem ima mnoštvo uzroka i nije ih moguće čak ni taksativno nabrojiti bez opasnosti da se izgubi sažetost i struktura izlaganja. Predstaviti ću tek jedan od uzroka ovog problema koji je teoretski i povezan je s našim razumijevanjem odnosa između jezika i stvarnosti.

2. *Nonsematski jezik i fluidnost*

Britanski filozof Rodžer Skruton (Roger Scruton) u svojoj kritici onoga što se naziva nova ljevica skovao je po-

jam *nonsema* (Scruton 2019: 248–249). Ovim pojmom Skruton opisuje teoretska promišljanja nekih suvremenih filozofa kao besmislena. Skruton ih naziva brbljanje i brbljarije. Ipak pojam *nonsema* nudi još dva moguća razumijevanja koja ne pronalazimo kod Skrutona. Teoretiziranje jezika o samom sebi bez odnosa prema stvarnosti. Teoretiziranje jezika o stvarnosti koja je zaboravljena ili je postala nerazumljiva. Uz ova značenja pojma *nonsema* treba dodati i pojmove *nonsematski jezik* i *fluidnost*.

Pojmom *nonsematski jezik* ne označavam specifični jezik kao govorni instrument komunikacije. Ovim pojmom nastojim opisati sve interpretativne pokušaje kontrole, dominacije i pokušaja ostvarenja interpretativnog monopola nad činjeničnom stvarnošću. Time označavam neki jezik kao isključivi instrument moći ili je barem riječ o dominantnim težnjama jednog takvog jezika. Uz ideju *nonsematskog jezika* neodvojivo su povezani i pojmovi *diskurs* i *narativ* kojima ovdje identificiram ništa drugo nego praktične oblike jezika kao instrumenta koji označavaju moguće ideološke pokušaje moći i kontrole interpretacije. Stoga, *nonsematski jezik* je u instrumentalnom smislu kao komunikacijski okvir razumijevanje određenih ideologiziranih diskursa ili ideologiziranih narativa čija je jedina zadaća nadzor, moć i kontrola nad interpretacijom.

Uz pojam *nonsematskog jezika* povezujem pojam *fluidnost*. *Fluidnost* je ontološka odsutnost odnosa između biti, definicije i stvarnosti stvari koju se definira. *Fluidnost* ne razumijeva i ne pristupa jeziku u onom klasičnom shvaćanju *adequatio intellectus ad rem*. *Fluidnost* se teoretski i pojmovno oslanja isključivo na *ideologizirani intellectus*, bez onoga *rem*.

Tako shvaćen pojam *fluidnosti* ne niječe nužno postojanje stvarnosti, radije sama stvarnost postaje fluidna. Stvarnost je podložna svim mogućim interpretacijama koje uključuju i

one kada i u kojima stvarnost biva negirana, ukoliko se njezino postojanje suprotstavlja samim zahtjevima *fluidnosti*.

Moć koju nad stvarnošću ostvaruje *nonsematski jezik* kroz *fluidnost* generira *nonsematsku stvarnost*. Jer je *fluidnost* sukob interpretacija i razdor među interpretativnim moćima, dominacijama i kontrolama, *nonsematski jezik* i *nonsematska stvarnost* su teoretski pokušaji ostvarenja moći i kontrole nad razumijevanjem i interpretacijom prošlosti.

Posjedovanje *nonsematskog jezika* je nastojanje ili pokušaj izravne i apsolutne moći dominacije nad razumijevanjem stvarnosti koja nije *nonsematska*, nije fluidna i podložna tumačenju od strane *nonsematskog jezika*. Ona je činjenična. U ovom kontekstu treba i razumjeti tvrdnju kako će u budućnosti sve teže biti predvidjeti i prošlost i povijest nekih prošlih fenomena.

3. Sema i sematski jezik

Kako bi se još preciznije razumjelo pojmove *fluidnost* i *nonsematski jezik*, potrebno je nešto reći o pojmu *sema* i *sematski jezik*. Pojam *sema* ne pronalazim kod Skrutona niti kod bilo kojeg drugog suvremenog filozofa, barem ne u ovom terminološkom određenju. Pojmom *sema* ne definiram neki konkretni govorni jezik kao instrument komunikacije. Ovim pojmom opisujem pokušaje interpretacije stvarnosti. U teoretskom smislu *sema* i s njom povezan *sematski jezik* odbacuje apsolutiziranje *fluidnosti* kao temeljnog interpretativnog principa te se oslanja na činjeničnu stvarnost u potrazi za adekvatnim razumijevanjem stvarnosti.

Sema skeptično pristupa *nonsematskom jeziku* i njegovim tvrdnjama o *fluidnosti* kao interpretativnom apsolutu tvrdeći kako unutar činjenične stvarnosti ostaju elementi koji

ne mogu i ne smiju biti pretvoreni u ideologizirane diskurse ili narative.

Sema pretpostavlja i tvrdi kako postoje činjenični aspekti stvarnosti koji po svojoj naravi ne mogu biti podložni principu *fluidnosti* niti se njime mogu interpretirati. Nepovjerenje *seme* prema *fluidnosti* i *nonsematskom jeziku* vodi prema zaključku kako je temeljna razlika između *sematskog* i *nonsematskog* jezika ne nužno nevjerovanje u činjeničnu stvarnost ili njezino neprihvatanje, nego sukob oko razumijevanja *fluidnosti* i njezine apsolutizacije kao temeljnog načina i pristupa razumijevanju interpretacije i s njom povezane prošlosti.

Sematski jezik kao teoretsko razumijevanje interpretacije odbacuje tezu kako je cjelokupna činjenična stvarnost mjesto razvoja interpretativnih ideologija i da bi se to izbjeglo nužan je pristanak na *fluidnost* kako bi se izbjegao svaki mogući ideološki diskurs ili narativ. Ovo nas dovodi do tvrdnje o *sematskom jeziku* kao jeziku koji i tvrdi i pretpostavlja postojanje činjenične stvarnosti koja izmiče svim pokušajima moći i kontrole kojom *fluidnost* nastoji interpretirati stvarnost. Za *sematski jezik* postoje neideologizirani dijelovi prošlosti, koji takvima trebaju i ostati.

Ističem kako ideja *seme* i s njom povezanog *sematskog jezika* nije nova niti izvorna niti originalna osim terminološkog pojmovlja. Ova ideja je implicitno prisutna još u onom aristotelovskom poimanju kako definicija izriče bit stvari, a oboje i definicija i bit se oslanjanju na stvarnost onoga što postoji.

Kada se govori o čovjeku kao racionalnoj životinji riječ je o *sematskim* pojmovima i *sematskom jeziku*, jeziku koji pretpostavlja postojanje stvarnosti onakvom kakva ona jest i iz koje se onda pomoću jezičnih pojmova izvlači definicija stvari. *Sema* i *sematski jezik* pretpostavlja ispravnost, istinitost i stvarnost odnosa *adeqatio intellectus ad rem*, za razliku od *nonse-*

matskog jezika koji pretpostavlja *fluidnost odnosa intellectus ad rem* i kada se taj odnos apsolutizira nastaje *ideološki diskurs* ili *ideološki narativ*.

4. *Sematski i nonsematski jezik*

Nonsematski jezik pretpostavlja postojanje *rem*, ali je *rem fluidna*, te *adequatio* nije moguća između *rem* i *intellectusa*. Definiranje *rem* je posve prepušteno *intellectusu* ne kao definiranje odnosa biti i stvarnosti, nego kao *fluidna interpretacija*. Interpretacija stvarnosti se formira ovisno o tome kako se *intellectus* odnosi prema *fluidnosti*. Kako bismo ovo donekle uvidjeli čini se korisnim vidjeti kako to izgleda kada je riječ o znanostima. Uzmimo za primjer fiziku i povijest.

Fizika kao znanost ima svoj *sematski jezik* koji se sastoji od matematičkih znakova, formula i interpretacije fenomena kojega se formulom dokazuje. *Sematski jezik* fizike pretpostavlja stvarnost onoga što se dokazuje. Nisu moguće *fluidne interpretacije* recimo zakona gravitacije ili nekog drugog dokazanog zakona fizike na način da se zaniječe postojanje same stvarnosti zakona ili da se drugačije interpretira prošlost zakona. Takav zakon nema prošlost. Kod većine prirodnih znanosti upotreba *nonsematskih jezika* ili nije moguća ili je jako ograničena zbog toga jer prirodne znanosti teže uvjerenju i dokazivanju zakona koji egzistiraju unutar činjenične stvarnosti (Socal, Bricmont 1998).

Međutim, ako pogledamo humanističku znanost kao što je povijest, primjetno je da je ovdje upotreba *nonsematskih jezika* daleko zastupljenija, jer je nerijetko u tumačenju nekog povijesnog događaja u pitanju sukob interpretacija, odnosno koji će *nonsematski jezik* ostvariti nadmoć i moć nad stvarnošću i time steći interpretativni monopol nad prošlošću.

Slično vrijedi i za neke druge humanističke znanosti poput filozofije, sociologije, antropologije. Dok se *sematski jezici* prirodnih znanosti nužno ne sukobljavaju oko pitanja nadmoći nad interpretacijama jer svaka od njih ima svoj vlastiti jezik koji nužno ne komunicira s drugim *sematskim jezicima* drugih prirodnih znanosti, dotle unutar svijeta humanističkih znanosti nadmoć nad interpretacijama, odnosno posjedovanje moći i monopola nad interpretacijom stvarnosti je izgleda u nekim segmentima njihova temeljna karakteristika.

Tako se u konačnici i sama *fluidnost nonsematskog jezika* ne pojavljuje kao stvarna potreba da se ostvari *adequatio intellectus ad rem*, dakle da se spozna realna istina stvarnosti, nego kao prikrivena borba među jezicima od kojih svaki teži posjedovanju moći nad stvarnošću. Bez ovog razlikovanja između *nonsematskog* i *sematskog jezika* i pitanja posjedovanja moći nad interpretacijom ne bi bilo moguće u nastavku govoriti o dvostrukom značenju pojma teologije i pojma *Holokaust*.

5. Teologija

Teološki jezik samog sebe određuje jezikom koji stoji pred događajem, bilo da je u pitanju događaj koji je ekskluzivno teološkog karaktera (objava, utjelovljenje), bilo da su u pitanju događaji ljudske povijesti.

Svaka teologija koja stoji pred nekim događajem na način da ne čini ništa drugo osim što pokušava protumačiti *adequatio* stvarnosti i događaja je *sematska teologija*. Njom dominira stvarnost događaja, a ne sposobnost njezine interpretacije. Interpretacija izvire iz stvarnosti događaja. Kada je postavljeno pitanje *kako govoriti o Bogu nakon Auschwitz* bio je to izričaj *sematske teologije* koja je stajala potpuno nemoćna pred događajem Holokausta neposobna na bilo koji način opravdati čovjeka i Boga.

Ako se *sematska teologija* javlja kao jezik teologije onda je uvijek u pitanju jedan *nemoćni jezik* koji dopušta da stvarnost i događaj prestaju biti na bilo koji način *fluidni*. Stvarnost i događaj se pretvaraju u radikalnu činjeničnost viđenog zla koje više ne podliježe nikakvoj interpretaciji. *Sematska teologija* je *teologija bespomoćnosti* koja otvoreno o sebi govori jezikom koji ne uspijeva objasniti ni nju samu kao ni događaj od kojega ona pokušava krenuti prema stvarnosti. U konačnici *sematska teologija* je *teologija obraćenja* i *teologija traženja oproštenja*.

Nasuprot njoj stoji *nonsematska teologija* koja izvire iz fenomena fluidnosti tako što pokušava jezikom teologije interpretirati stvarnost i događaj na način da između njih prekine čvrstu ontološku strukturu koja ih međusobno povezuje. Postoje barem četiri nonsematske teologije: *teologija zaborava*, *teologija šutnje*, *teologija opravdanja* i *teologija zataškavanja*.

Seksualna zlostavljanja koja su isplivala na površinu unutar struktura Katoličke Crkve i koja su desetljećima bila skrivana od javnosti na površinu su izbacila prvo *teologije šutnje*. Desetljećima se šutilo o povezanosti stvarnosti i događaja zlostavljanja pomoću fluidne interpretacije kako je riječ o svjetskoj uroti protiv Katoličke Crkve.

Kasnije se na *teologiju šutnje* nadovezala *teologija zataškavanja* kao nova vrsta fluidne interpretacije odnosa između stvarnosti i događaja zlostavljanja u Katoličkoj Crkvi. Ovo je važno ne samo zbog katarze same Katoličke Crkve, nego zbog toga što *teologija šutnje* i *teologija zataškavanja* zajednički porađaju *teologiju zaborava* kao poseban oblik *nonsematske teologije* koja nastoji interpretirati događaj kao nedogoden.

Svaka *nonsematska teologija* po svojoj naravi je *ideologizirana teologija* jer temeljni ontološki odnos između stvarnosti i događaja svodi na fluidnu interpretaciju. Tako se o Holokaustu i u katoličkim teološkim krugovima govorilo kao o teologi-

ji opravdanja Boga koji kažnjava židovski narod zbog Kristovog raspeća. Trebalo je proći neko vrijeme da se takve teološke interpretacije označe neprihvatljivima i nedopustivima.

6. Sematski teološki jezik

Sematski teološki jezik svoju interpretacijsku sposobnost crpi iz samog događaja kojega interpretira. Ni u kom slučaju ne pokušava zanijekati njegovu stvarnost i dogođenost. To bi značilo da to ne može i ne smije biti jezik šutnje, zaborava, opravdanja i zataškavanja. Jedan takav jezik središnje mjesto u svome razumijevanju nekog događaja daje onom pojmu i odnosu *adequatio* između *rem* i *intellectus*, odnosno *adequatio* između stvarnosti i dogođenosti događaja.

Početna teološka misao ovog jezika je tvrdnja kako se nešto dogodilo i to se ne može i ne smije zanijekati. Svaka interpretacija događaja mora poći od te prvotne tvrdnje i spoznaje. Ovaj jezik promatra Holokaust kao *adequatio* između *stvarnosti Holokausta* i *dogođenosti Holokausta*, stvarnost i dogođenost su identični i oni nisu i ne mogu biti objekt fluidne interpretacije.

Kad se jedan tako zamišljen jezik pokuša približiti stvarnosti i događaju Holokausta on se pretvara u jezik bespomoćnosti ili bespomoćni jezik. Njemu ne preostaje puno osim jedna teologija obraćenja i teologija traženja oproštenja. Ovom jeziku morala bi biti strana svaka ideološka pozicija glede stvarnosti i dogođenosti Holokausta, odnosno za jedan takav jezik nikakva fluidna interpretacija ne može biti niti mogućnost niti sloboda izbora. On je prisiljen u nekom smislu biti nužno bespomoćan jezik koji ne interpretira, nego bolje reći moli i zaziva. Ovakav jezik je također i jezik srama umjesto onoga za koga se ne zna je li ga stid što se jedno takvo radikalno zlo dogodilo. Ovim jezikom čovjek se uspijeva, ili barem to misli, stidjeti pred drugim čovjekom umjesto Boga i u Božje ime.

7. Nonsematski teološki jezik

Nonsematski teološki jezik sljedeći Skretona bio bi jezik koji ili sam sebe interpretira ili interpretira stvarnost za čiji je zaborav on isključivi krivac. Već na samom početku jednog ovakvog jezika stvarnost i događaj su već razdvojeni jedno od drugog i između njih je uklonjen svaki, čak i mogući *adequatio*.

Ovaj jezik će se recimo posvetiti teološkim raspravama o Bogu, milosti, grijehu, krivnji i odgovornosti potpuno isključujući stvarnost i događaj Holokausta iz svojih teoloških promišljanja. Holokaust će poslužiti kao instrument interpretacije, ali će mu se odricati stvarnost i dogođenost događaja.

Holokaust će se koristiti i iskoristiti kao *ideološki diskurs* ili *ideološki narativ* kojim će se teološke škole međusobno pobijati u svojim teološkim sporenjima pri čemu će fenomen *fluidnosti* igrati presudnu ulogu razdvajajući ciljano i svjesno *adequatio* između *stvarnosti Holokausta* i *dogođenosti Holokausta*. Tako nastaju *nonsematske teologije šutnje i zaborava* o dogođenosti nekog događaja koje izvire iz *nonsematskih teologija zataškavanja* da se jedan takav događaj uopće i dogodio u ljudskoj povijesti.

8. Sematski Holokaust

Sematski Holokaust je povijesni događaj koji se dogodio tijekom Drugog svjetskog rata. Stvarnost dogođenosti *sematskog Holokausta* ne može biti interpretirana nego tek priznata kao dogođena. Pristup *sematskom Holokaustu* oslobođen je bilo kakvih ideoloških pokušaja njegovog nijekanja.

Teologija kao znanost ukoliko želi teološki promišljati *sematski Holokaust* mora se osloboditi bilo kakvih ideoloških interpretativnih pretenzija. *Sematski Holokaust* je izvan ili onkraj svakog teološkog diskursa ili narativa koji njegovu dogođe-

nost pokušava nadomjestiti interpretacijom koristeći *fluidnost* kao interpretativni princip.

Sematski Holokaust nije *fluidna stvarnost*, on je *sematska statična praznina neizrecivog zla* koje se stvarno dogodilo. *Sematski Holokaust* nije jedan od događaja niti se može tako promatrati. On je događaj koji nema pandan ni u jednom sličnom događaju ljudske povijesti i kao takav ostaje istovremeno i stvarnost i dogođenost zla koje je pogodilo židovski narod.

Kao događaj izuzet je od bilo kakvih političkih i ideoloških tumačenja jer stoji samostalno za sebe kao događaj koji se ne može tumačiti s obzirom da u sebi nema nikakvih elemenata *fluidnosti* intepretacije. Potpuno je nefluidan i neinterpretativan, u njemu događaj i stvarnost dominiraju nad svakom interpretacijom.

9. Nonsematski ili imaginarni Holokaust

Nonsematsko u ovom smislu ili kako ga je nazvao Paskal Brukner (Pascal Bruckner) u jednom drugom kontekstu *imaginarno* (Bruckner 2018: 123–132) nije ništa drugo nego uspostavljanje odnosa između onoga što je *imaginarno* i *nonsematskog jezika* kako bi se stvorila *nonsematska stvarnost*.

Imaginarno nastaje kada je *nonsematski jezik* toliko *fluidan* u svojim interpretativnim pokušajima da ne postoji više nijedan mogući i činjenični *adequatio* između *intellectus* i *rem*. *Nonsematski jezik* stvara potpuno novu *nonsematsku stvarnost* koja je stekla dovoljno interpretativne moći ili ideologizacije kako bi zamijenila ili izmijenila činjeničnu stvarnost.

Nonsematska stvarnost sa svojim *nonsematskim jezikom* odvaja *rem* od *intellectusa*, kreira *imaginarni rem* i stvara *imaginarnu adequatio* u odnosu prema *intellectusu* zahvaljujući *fluidnosti*. Kao zgodan primjer *nonsematskog* može poslužiti

primjer iz domaće BiH političke stvarnosti, odnosno u ovom specifičnom slučaju *nonsematske stvarnosti* kada rasprava o ekonomskom oporavku Bosne i Hercegovine završava kritikom pripadnika jednog konstitutivnog naroda upućene pripadniku drugog konstitutivnog naroda kako su njegovi strogo ekonomski osvrti zapravo čisti i nepatvoreni rasizam protiv jednog konstitutivnog naroda.

U ovom kontekstu *nonsematski* ili *imaginarni Holokaust* je interpretativna diktatura fluidnosti interpretacije nad događenošću Holokausta gdje je događaj Holokausta zamijenjen njegovim ideološkim potencijalom za pretvaranje stvarnosti događaja Holokausta u ideološki diskurs ili ideološki narativ.

Stvarnost događaja zamijenjena je interpretativnim mogućnostima nonsematskog jezika da zaniječe stvarnost događaja u korist njegove ideološke intepretacije kojom ga se zamjenjuje. *Sematski Holokaust* kao povijesni događaj pretvara se u *imaginarni Holokaust* odnosno u *nonsematski Holokaust* jezične interpretacije.

10. Politički jezik kao teologija imaginarnog Holokausta

U novije vrijeme jezik teologije postao je neizostavni dio političkog jezika. U tom iskorištavanju teološkog jezika kao političkog jezika se vidi koliki je potencijal političkog da *sematski teološko* pretvori u *teološko nonsematsko* ili *imaginarno*.

U vrijeme američkih intervencija u Iraku i Afganistanu neizostavan je bio politički govor o sukobu *svjetla i tame, sila dobra i sila zla, o armagedonima i posljednjim vremenima, o novim zorama demokracije i sumracima civilizacije*. Politički jezik dominirao je jezikom teologije koja je reagirala *nonsematskom*

teologijom šutnje i zaborava na zloupotrebu svojih pojmova i svog interpretativnog potencijala.

Najnovija pojava političkog jezika koji govori teološkim rječnikom je trenutni ne samo vojni nego i pojmovni sukob Istoka i Zapada ili Zapada i Istoka. S jedne strane stoji *novi Jeruzalem, novi izabrani narod, novi Izrael* kojega predstavljaju Sjedinjene Američke Države i Europska unija. Na drugoj strani je *novi nacionalsocijalizam* i *novi nacizam* kojega predstavlja Pravoslavni Istok s Rusijom na čelu.

Način pojmovne interpretacije je takav da Zapad pojmovno sebe vidi kao žrtvu jednog *imaginarnog Holokausta* koju nacistički Pravoslavni Istok priprema protiv Zapada. Posebno je simptomatično pratiti na koji način Zapad interpretira Pravoslavni Istok i njegove predstavnike bilo religiozne bilo političke kao *naciste*, a sebe vide kao židove.

Interpretacija je toliko fluidna da se *imaginarni Holokaust* izjednačio sa *sematskim Holokaustom*, odnosno *imaginarni Holokaust* dominira nad *sematskim Holokaustom*. Postoji *pravoslavno-istočni nacizam* i *kršćansko-zapadno novo židovstvo*. I ovdje dominira *nonsematska teologija šutnje i zaborava* o tome koja je zadaća teologije i njezinog jezika pred događajem Holokausta i na koji način sematska teologija treba stajati pred događajem Holokausta.

Sematski Holokaust kao identičnost stvarnosti i povijesne i stvarne dogođenosti „osloboden“ je svoje sematske stvarnosti i pretvoren u *imaginarni Holokaust* kojega Istok planira provesti nad Zapadom, ali i obrnuto.

Sematski Holokaust „ogoljen“ je od svoje nemogućnosti da se iz događaja pretvori u interpretaciju, i pretvoren je u ideološki diskurs ili ideološki narativ sa snažnim teološkim konotacijama o *armagedonu* između nekog *novog pravoslavnog* i *istočnog nacizma* protiv nekog *novog kršćanskog* i *zapadnog*

židovskog naroda bez obzira tko je tko u sukobu.

Posvemašnja prezasićenost pojmovima *nacizam*, *fašizam*, *hitlerizam* i *holokaust* pokazala je slabost teologije i njezinog jezika da zaštiti *sematski Holokaust* od bilo kakve nonsematske interpretacije i njezine fluidnosti.

Dapače, teolozi s obje strane *nonsematske* ili *imaginarne* granice između *novog pravoslavnog nacizma* i *novog zapadnog židovstva* jednakom se žestinom obrušavaju jedni na druge. Optužuju se međusobno za budući holokaust potpuno zaboravivši da je teološki jezik pred *sematskim Holokaustom* jezik koji vapi i moli.

To je jezik koji moli za oprostjenje, jezik koji bi morao stalno ponavljati i opominjati da *sematski Holokaust* mora pod svaku cijenu ostati identičnost između stvarnosti Holokausta i njegove dogođenosti u stvarnoj ljudskoj povijesti, a ne njegova blasfemična zloupotreba u ideološke svrhe.

Bibliografija

- Bruckner, Pascal (2018), *An Imaginary Racism: Islamophobia and Guilt*, Cambridge: Polity Press.
- Haverić, Tarik, „Antiamerikanizam“ <https://tarikhaveric.com/miscellanea/antiamerikanizam/> (pristupljeno 6. aprila 2022)
- Scruton, Roger (2019), *Fools, Frauds and Firebrands: Thinkers of the New Left*, London: Bloomsbury Continuum.
- Sokal, Alan, Jean Bricmont (1998), *Fashionable Nonsense: Postmodern Intellectuals Abuse of Science*, New York: Picador.